

Vladimir SAFTA
Stela ADAUJI
Valentina BULIGA
Mihail BRUMĂREL
Mihail LUPU

UNIVERSITATEA DE STAT
DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
„NICOLAE TESTEMIȚANU”

CATEDRA
DE FARMACIE SOCIALĂ
„VASILE PROCOPIȘIN”

DEONTOLOGIE FARMACEUTICĂ

RECOMANDĂRI METODICE ȘI CAIET DE ÎNDEPLINIRE A LUCRĂRILOR PRACTICE

Ministerul Sănătății al Republicii Moldova

**UNIVERSITATEA DE STAT DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
„NICOLAE TESTEMIȚANU”**

FACULTATEA DE FARMACIE

Catedra de
FARMACIE SOCIALĂ „VASILE PROCOPIȘIN”

DEONTOLOGIE FARMACEUTICĂ

*Recomandări metodice și caiet de îndeplinire
a lucrărilor practice pentru studenții programului
de studii Farmacie, anul II*

(Numele, Prenumele studentului)

Grupa _____

a.u. 20____ - 20____

SRL "Foxtrot"
Chișinău, 2023

Aprobate la ședința Catedrei de farmacie socială „Vasile Procopișin”
(proces verbal nr. 6 din 13 ianuarie 2023)

Aprobate la ședința Comisiei Științifico-metodice de profil Farmacie
(proces verbal nr. 1 din 18 ianuarie 2023)

Aprobate la ședința Consiliului de Management al Calității
(proces verbal nr. 4 din 02 februarie 2023)

DEONTOLOGIE FARMACEUTICĂ

Recomandări metodice și caiet de îndeplinire a lucrărilor practice

Autor coordonator:

Vladimir SAFTA, doctor habilitat în științe farmaceutice,
profesor universitar

Autori:

Stela ADAUJI, doctor în științe farmaceutice, conferențiar
universitar

Valentina BULIGA, doctor în științe farmaceutice, asistent universitar

Mihail BRUMĂREL, doctor în științe farmaceutice, conferențiar
universitar

Mihai LUPU, doctor în științe farmaceutice, conferențiar universitar

Recenzenți:

Nicolae CIOBANU, doctor în științe farmaceutice,
conferențiar universitar

Liliana DOGOTARI, doctor în științe farmaceutice, conferențiar
universitar

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Deontologie farmaceutică : Recomandări metodice și caiet de îndeplinire a lucrărilor practice pentru studenții programului de studii Farmacie, anul 2 / autor coordonator: Vladimir Safta ; autori: Stela Adauji, Valentina Buliga, Mihail Brumărel, Mihai Lupu ; Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie "Nicolae Testemițanu", Facultatea de Farmacie, Catedra de Farmacie Socială "Vasile Procopișin". – Chișinău : Foxtrot, 2023. – 47 p.

Aut. indicați pe verso f. de tit. – Bibliogr.: p. 45-47 (28 tit.). – [100] ex.

ISBN 978-9975-89-290-2.

615(07)

D 32

CUPRINS

1. DEONTOLOGIE FARMACEUTICĂ – DISCIPLINĂ ȘTIINȚIFICO-PRACTICĂ.....	5
2. BAZELE ETICE ALE DEONTOLOGIEI FARMACEUTICE	8
3. PRINCIPII DE BAZĂ ALE DEONTOLOGIEI FARMACEUTICE.....	10
4. ASPECTE MORALE ȘI NORMATIVE ÎN PROFESIA FARMACEUTICĂ.....	13
5. DREPTURILE CETĂȚENILOR ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII PRIN PRISMA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI.....	16
Totalizare 1. PE TEMELE 1 – 5	17
6. DEONTOLOGIA RELAȚIILOR FARMACIST – PACIENT – SOCIETATE	18
7. DEONTOLOGIA RELAȚIILOR FARMACIST-MEDIC	28
8. DEONTOLOGIA RELAȚIILOR FARMACIST – FARMACIST – COLECTIV	31
9. PROBLEME SITUATIONALE ÎN DEONTOLOGIA FARMACEUTICĂ.....	34
10. RESPONSABILITATEA PROFESIONALĂ A FARMACISTULUI.....	37
11. CODUL DE CONDUITĂ AL ÎNTREPRINDERII FARMACEUTICE.....	39
Totalizare 2. PE TEMELE 6 – 11	41
UNITĂȚI DE CONȚINUT RECOMANDATE PENTRU EVALUAREA FINALĂ.....	42
BIBLIOGRAFIE.....	45

INTRODUCERE

Medicina și farmacia contemporană abordează etica și deontologia medicală și farmaceutică ca o disciplină despre principiile comportamentale ale medicului și ale farmacistului în corespundere cu scopurile umane și nobile ale medicinei și farmaciei.

În conformitate cu prevederile curriculare scopul disciplinei Deontologie Farmaceutică este: "a oferi viitorului specialist-farmacist cunoștințe teoretice și practice în domeniul deontologiei farmaceutice orientate spre respectarea principiilor etic-morale fundamentale ale profesiei menite să asigure obținerea beneficiilor pentru sănătatea consumatorilor de medicamente și întreaga societate.

Accentul principal se pune pe conștientizarea de către viitorii farmaciști a necesității percepției, însușirii și respectării principiilor etice-morale și deontologice în desfășurarea activității farmaceutice. Atingerea acestui deziderat se va realiza prin corelarea metodelor de studii: prelegeri – conferințe/ seminare – lucrări practice/ lucrul individual – discuții – traininguri – totalizări etc.

Cunoașterea de către viitorii specialiști-farmaciști și respectarea normelor etice-morale și a principiilor deontologice în comunicarea cu consumatorii de medicamente și colaborarea cu medicii, colegii, conducătorii/ subalternii, perceperea corectă a importanței și rolului specialistului-farmacist în societate, toate acestea reprezintă o condiție importantă în educarea viitorului farmacist avizat să servească cetățeanul, societatea, țara.

Conform curriculei disciplina include 90 ore, inclusiv 15 ore prelegeri, 30 ore lucrări practice și 45 ore – lucrul individual.

Evaluarea curentă a cunoștințelor acumulate se efectuează prin aprecierea calității prezentărilor temelor de conferințe, a discuțiilor desfășurate în baza prezentărilor, materialelor discutate și prezentate la orele de laborator și practice, studiile de caz, precum și a calității lucrului individual realizat.

1. DEONTOLOGIE FARMACEUTICĂ – DISCIPLINĂ ȘTIINȚIFICO-PRACTICĂ

Scopul lucrării: Familiarizarea și însușirea noțiunilor fundamentale utilizate în deontologia farmaceutică (DF).

Forma de instruire: lucrare practică, conferință

Durata: 90 min, inclusiv 45 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Definițiile: morală, etică, deontologie.
2. DF – știință
3. DF – disciplină de orientare practică. Importanța practică a DF.
4. Actualitatea instruirii în domeniul DF.
5. Principii aplicabile în procesul de însușire a aspectelor DF.
6. Originea noțiunii „deontologie”.
7. Datoria – categorie principală a deontologiei profesionale.
8. Manifestarea datoriei față de profesie.

Teme pentru prezentări la conferință

- 1.1. Aspecte istorico-evolutive generale ale DF.
- 1.2. Importanța DF în exercitarea activității farmaceutice.
- 1.3. Rolul DF în realizarea misiunii farmacistului.

Problemă pentru rezolvarea de sine stătătoare

Problemă. Folosind sursele de literatură recomandate pentru tema examinată, întocmiți schema conceptuală care să reflecte:

Varianta 1: Conținutul relațiilor dintre noțiunile: morală – etică – deontologie.

Varianta 2: Conținutul succint al principiilor eticii profesionale;

2. BAZELE ETICE ALE DEONTOLOGIEI FARMACEUTICE

Scopul lucrării: Însușirea și conștientizarea de către viitorii farmaciști a necesității respectării normelor etico-deontologice în exercitarea profesiei.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință.

Durata: 90 min, inclusiv 45 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Corelația morală – etică – deontologie.
2. Etica aplicată (profesională).
3. Etica farmaceutică.
4. Bioetica farmaceutică.
5. Principiile etice fundamentale comune pentru diverse profesii.
6. Funcțiile eticii profesionale.
7. Principiile eticii farmaceutice.
8. Coduri de etică farmaceutică.
9. Direcții de dezvoltare a eticii farmaceutice.

Teme pentru prezentări în cadrul lucrărilor practice

- 2.1. Etica farmaceutică – tip de etică aplicată.
- 2.2. Bioetica farmaceutică: știință și practică.
- 2.3. Istoricul de dezvoltare a eticii și deontologiei farmaceutice în Republica Moldova.
- 2.4. Viitorul eticii farmaceutice în Republica Moldova.

Problemă pentru rezolvare de sine stătătoare

Folosind sursele de literatură recomandate, precum și diverse coduri de etică profesională, formulați, la viziunea DVS, primele trei – cele mai importante norme de etică profesională pentru farmacistul, care realizează funcția de:

Varianta 1: farmacist „la prima masă”;

Varianta 2: farmacist la depozitul farmaceutic;

Varianta 3: farmacist-diriginte al farmaciei comunitare;

Varianta 4: farmacist-clinician;

Varianta 5: farmacist în activitatea de promovare a medicamentelor (lucrător în reprezentanța producătorului);

Varianta 6: farmacist-inspector

Rezolvarea problemei

Concluziile și sugestiile studentului:

--

Semnătura profesorului _____

3. PRINCIPII DE BAZĂ ALE DEONTOLOGIEI FARMACEUTICE

Scopul lucrării: Aplicarea practică a principiilor de bază ale deontologiei.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință

Durata: 90 min, inclusiv 45 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Noțiunea ”principiu” și semnificația ei în activitatea farmaceutică.
2. Principiile deontologiei farmaceutice.
3. Corelația dintre principiile Cartei Farmaciei Europene și cele ale deontologiei farmaceutice.
4. Principiile DF aplicabile în activitatea de prestare a serviciilor farmaceutice.
5. Calități necesare farmacistului pentru aplicarea eficientă a principiilor DF.
6. Metode de studiu în deontologie farmaceutică.

Teme pentru prezentări în cadrul conferinței

- 3.1. Carta Farmaciei Europene.
- 3.2. Promovarea modului sănătos de viață.
- 3.3. Observația – metodă de studiu în DF.
- 3.4. Caracteristica chestionării ca metodă de studiu în DF.

Problemă pentru rezolvare de sine stătătoare

Elaborați un chestionar tip-închis în scopul:

Varianta 1: evidențierii gradului de satisfacție a vizitatorilor farmaciei comunitare, ca rezultat al prestării serviciului farmaceutic esențial „eliberarea medicamentelor”;

4. ASPECTE MORALE ȘI NORMATIVE ÎN PROFESIA FARMACEUTICĂ

Scopul lucrării: Integrarea normelor de drept farmaceutic cu aspecte etico-deontologice ale activității farmacistului.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință, lucrul individual.

Durata: 90 min, inclusiv 45 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Așteptările pacienților în urma serviciilor farmaceutice prestate de farmacie.
2. Norme etico-morale privind exercitarea profesiei de farmacist.
3. Reglementarea normelor de comportament profesional în RM.
4. Norme de drept ce impun respectarea principiilor etico-deontologice în activitatea farmaceutică.
5. Promovarea umanismului în normele de drept medico-farmaceutic.

Teme pentru prezentări în cadrul lucrărilor practice

- 4.1. Norme de deontologie farmaceutică aplicabile în diverse tipuri concrete ale activității farmaceutice.
- 4.2. Norme deontologice ce rezultă din legislația farmaceutică a Republicii Moldova.
- 4.3. Drepturi și obligațiuni ale cetățenilor Republicii Moldova în domeniul sănătății.
- 4.4. Orientarea umanistă a activității farmaceutice.

5. DREPTURILE CETĂȚENILOR ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII PRIN PRISMA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI

Scopul lucrării: Cunoașterea drepturilor în domeniul sănătății prin prisma drepturilor omului, Convențiilor internaționale, Constituției Republicii Moldova, legislației naționale.

Forma de instruire: conferință, lucrul individual.

Durata: 90 min.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Declarația universală a drepturilor omului – prevederi generale.
2. Convenția Europeană a drepturilor Omului – drepturile fundamentale.
3. Carta Drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – comparate cu Constituția Republicii Moldova.
4. Constituția Republicii Moldova – drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale.
5. Legea Ocrotirii Sănătății – temelia dreptului la sănătate. Drepturile cetățenilor în domeniul sănătății.
6. Drepturile și responsabilitățile pacientului în Republica Moldova prin prisma cadrului legal.

Teme pentru prezentări în cadrul conferinței

- 5.1. Declarația universală a drepturilor omului – ideal comun spre care tindem și Republica Moldova.
- 5.2. Dreptul la sănătate – norme juridice în acte internaționale.
- 5.3. Garanțiile drepturilor la sănătate în Republicii Moldova.
- 5.4. Dreptul la asistență cu medicamente în Republica Moldova.
- 5.5. Protecția consumatorului de servicii medicale și farmaceutice în Republica Moldova.

Linkuri utile

Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene

<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF;>
<http://europedirect.cdimm.org/wp-content/uploads/2013/12/carta.pdf>

Constituția Republicii Moldova

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro#
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ru

Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr 263-XVI din 27.10.2005.

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129085&lang=ro#
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=129085&lang=ru#

Legea ocrotirii sănătății nr. 411 din 28.03.1995

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128014&lang=ro#
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128014&lang=ru#

Legea cu privire la medicamente nr. 1409-XIII din 17.12.1995

(https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115116&lang=ro#)
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115116&lang=ru

Legea cu privire la activitatea farmaceutică nr 1456-XII din 25.05.1993

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115108&lang=ro#
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115108&lang=ru

Concluziile și sugestiile studentului:

Semnătura profesorului _____

Totalizare 1. PE TEMELE 1 – 5.

Studentii vor prezenta rezolvarea problemelor pentru temele 1-5 și vor răspunde la 2 întrebări conform unităților de conținut pentru pregătirea individuală la temele respective.

6. DEONTOLOGIA RELAȚIILOR FARMACIST – PACIENT – SOCIETATE

Scopul lucrării: A însuși esența și conținutul relațiilor farmacist-pacient, a acumula deprinderi de comunicare cu vizitatorii farmaciei.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință.

Durata: 90 min, inclusiv 45 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Cerințe psihologice față de personalitatea farmacistului.
2. Psihologia comportamentală a vizitatorului farmaciei/ consumatorului de medicamente.
3. Particularități de reacționare a consumatorului de medicamente la starea lui psiho-somatică.
4. Factori de formare a tipurilor atitudinii față de boală.
5. Principiile colaborării farmacistului cu pacientul.
6. Comunicarea farmacist-vizitatorul farmaciei/consumatorul de medicamente.

Teme pentru prezentări în cadrul conferinței

- 6.1. Complanța și aderența în activitatea farmacistului la „prima masă”.
- 6.2. Nevoile pacientului-consumator de medicamente.
- 6.3. Algoritmul comunicării farmacist-pacient.
- 6.4. Rolul farmacistului în educația consumatorului de medicamente și a întregii societăți.

Probleme pentru rezolvare de sine stătătoare

Rezolvați problemele situaționale propuse, selectând varianta de răspuns pe care o considerați corectă și argumentați alegerea.

Varianta 1:

Situația 1. Din cauza absenței medicamentului necesar în farmacia comunitară, pacientul a devenit agresiv, cerându-i farmacistului să-i elibereze medicamentul. Care sunt acțiunile farmacistului?

Răspuns:

- a) farmacistul refuză și îl „roagă” pe pacient să respecte liniștea și ordinea în farmacie;
- b) farmacistul îi recomandă pacientului să plece în altă farmacie în care este medicamentul necesar;
- c) farmacistul îi propune pacientului să aștepte până va fi adus medicamentul necesar din altă farmacie;
- d) farmacistul îl roagă pe pacient să telefoneze mâine-poimâine în speranța că medicamentul necesar va fi adus de la depozit;
- e) farmacistul îi propune pacientului să lase numărul de telefon, asigurându-l că va fi informat când va fi adus medicamentul solicitat.

Situația 2. Pacientul îl „învață” pe farmacist, ținând cu el o discuție „deșteaptă” despre medicamente, prin care fapt îi consumă timpul de lucru. Ce va întreprinde farmacistul în această situație?

Răspuns:

- a) îl va întreba pe pacient cu ce scop a venit la farmacie, astfel „descoperindu-i” intenția;
- b) îl va ruga pe pacient să înceteze discuția în care el (pacientul) nu este competent, la fel cum și dânsul (farmacistul) nu este competent în profesia pacientului;
- c) îi va explica pacientului că el este farmacist de profesie, adică specialist în domeniul medicamentelor și cunoaște totul despre medicamente;

Situația 3. Pacientul îl roagă pe farmacist să grăbească prepararea medicamentului prescris cu indicația „cito”. Farmacistul îi răspunde: „Medicamentul DVS are o tehnologie complicată și laborioasă, dar, după cum vedeți, nu e prea scump”. Farmacistul a răspuns corect?

Răspuns:

- a) farmacistul nu trebuie să-l informeze pe pacient despre tehnologia preparării medicamentului și să o coreleze cu prețul lui;;
- b) farmacistul nu trebuie să atenționeze pacientul despre costul medicamentului;

- c) farmacistul trebuie să-l convingă pe pacient că nu trebuie de grăbit prepararea medicamentului, deoarece acesta este – medicament;
- d) farmacistul îi promite pacientului că-l va ruga pe asistent să grăbească prepararea medicamentului.

Varianta 2:

Situația 1. În farmacie a intrat un tânăr, care se comportă agresiv, strigă, cerându-i farmacistului să-i elibereze mai repede o ladă cu apă minerală. Care vor fi acțiunile farmacistului?

Răspuns:

- a) farmacistul îi va elibera apa minerală fără a respecta rândul;
- b) farmacistul îl va „pune la punct” și va solicita ca el să respecte rândul;
- c) farmacistul va chema poliția;
- d) farmacistul va cere ajutorul celor prezenți în farmacie.

Situația 2. Farmacistului la prima masă i s-a prezentat o rețetă pentru „Promedol”, dar fără ștampila IMS. Medicul, care a prescris rețeta, a telefonat în farmacie și a promis că „mâine va aplica ștampila necesară”, totodată a rugat să se elibereze „Promedol” pacientului, având în vedere că este o indicație „pe viață”. Cum trebuie se procedeze farmacistul?

Răspuns:

- a) farmacistul va elibera pacientului medicamentul, anexând la rețetă rugămintele medicului în formă scrisă;
- b) farmacistul nu eliberează medicamentul prescris din cauza absenței ștampilei IMS, făcând trimitere la ordinul MS, care se încalcă.

Situația 3. La finele zilei de muncă, nemijlocit înainte de a se închide farmacia, mama unui copil de 4 ani a prezentat o rețetă pentru prepararea supozitoarelor cu eritromicină pentru copil. Farmacistul a recepționat rețeta pentru prepararea supozitoarelor în dimineața zilei următoare, propunându-i mamei copilului să primească în secția „Forme industriale” eritromicină în comprimate pentru 3 administrări. Mama copilului a refuzat să i-a 2 comprimate, motivând că comprimatele cu eritromicină îi provoacă vomă. „Preparați-mi măcar 2 supozitoare sau măcar unul” a rugat mama. Farmacistul îi explică imposibilitatea preparării unui supozitor. Mama copilului a plecat plângând. În ce constă eroarea farmacistului?

Răspuns:

- a) farmacistul ar fi trebuit să prepare câteva supozitoare pe care să le eliberează mamei copilului;
- b) farmacistul trebuia să substituie supozitoarele cu eritromicină cu alte supozitoare cu un antibiotic identic;
- c) farmacistul îi lămurește mamei copilului că farmacia deja este închisă

Varianta 3:

Situația 1. Bolnavul, prin sugestie, era „convins” că are cancer. El îl întreabă insistent pe farmacist dacă medicamentul prescris în rețetă este unui antitumoral; iar la răspunsul farmacistului că „nu e un antitumoral” bolnavul manifestă neîncredere. Care sunt metodele aplicabile de către farmacist pentru a convinge bolnavul că nu este bolnav de cancer?

Răspuns:

- a) farmacistul cu un glas ferm, care nu admite dezacord, îi spune bolnavului: „Dvs nu aveți cancer, medicamentele prescrise nu sunt antitumorale”;
- b) la mențiunea bolnavului că el are cancer, farmacistul zâmbește și îi zice: „Ce? Cancer? Nu mă faceți să râd”;
- c) farmacistul se străduie să-l convingă, demonstrează, sună medicul, etc.;
- d) farmacistul îi zice bolnavului „Dle (nă), Dvs, ce suferiți de canceromanie?”;
- e) farmacistul îl întreabă pe bolnav, în ce bază el consideră că e bolnav de cancer, astfel depistează „cauza”, după care fapt îl convinge că nu gândește corect;
- f) farmacistul îl antrenează pe medicul curant în scopul reconvingerii bolnavului.

Situația 2. Un vizitator în etate îl întreabă pe farmacist cu un glas „așezat” „Unguent cu heparină aveți?” „Acum unguentul cu heparină este absent în farmaciile din Moldova”, răspunde farmacistul. Vizitatorul pleacă, învinuind farmaciștii în lipsa de compătimire, de suflet, de atitudine indiferentă, neprofesionistă. În ce constă eroarea comisă de farmacist?

Răspuns:

- a) farmacistul nu a făcut legătură telefonică cu medicul, în scopul coordonării posibilității substituirii prescripției cu un alt unguent;
- b) farmacistul nu l-a pus la evidență pe bolnav în scopul comunicării lui ulterioare când va fi.

Situația 3. Pe data de 14 octombrie bolnavul prezintă farmacistului rețeta pentru „Codterpin”, prescrisă pe data de 02 septembrie. Farmacistul a refuzat să elibereze medicamentul prescris, motivând faptul expirării termenului valabilității rețetei. Bolnavul l-a învinuit pe farmacist în formalism. În ce constă neajunsurile acțiunii farmacistului și cum trebuie el să procedeze?

Răspuns:

- a) farmacistul eliberează „Codterpin” conform rețetei cu termen de valabilitate expirat;
- b) farmacistul nu eliberează „Codterpin”, motivând prin faptul că rețeta nu este valabilă;
- c) farmacistul lămurește bolnavului că peste 42 zile „Codterpinul” posibil să nu-i fie indicat, mai mult ca atât, el poate să-i fie contraindicat;
- d) farmacistul îl roagă pe bolnav să citească „Fișa informațională”, în care se expun succint regulile de eliberare a medicamentelor din farmacie și regulile de comunicare farmacist-vizitator;
- e) în farmacie nu au fost (sau au fost insuficiente) întruniri ale farmaciștilor și vizitatorilor permanenți (fideli), la care să fie explicate drepturile și obligațiunile farmaciștilor și ale vizitatorilor farmaciei.

Varianta 4:

Situația 1. Un tânăr bolnav a intrat în farmacie și a început să manifeste un comportament nervos, agresiv: „Ce-i cu ordinea în farmacia aceasta”?!, manifestând astfel nemulțumirea. Care trebui să fie acțiunile farmacistului?

Răspuns:

- a) farmacistul îl invită în biroul farmacistului-diriginte pentru a discuta cu el;
- b) farmacistul îl dojenește: „sunteți tânăr, aveți un pic de răbdare!, lucrul în farmacie este responsabil, liniștiți-vă!”;
- c) farmacistul îi spune: „Sunteți un tânăr foarte simpatic, tocmai de asta trebuie să fiți și amabil”.

Situația 2. Bolnavul l-a întrebat pe farmacist dacă este eficient medicamentul prescris de medic. Farmacistul a menționat că „Da, este eficient, eu singur l-am folosit și mie mi-a ajutat”. Credeți că răspunsul farmacistului este suficient de convingător?

Răspuns:

- a) farmacistul a răspuns convingător;
- b) răspunsul farmacistului nu este convingător, deoarece faptul că medicamentul a fost eficient în cazul său (al farmacistului) nu e dovada că poate fi eficient și pentru bolnavul în cauză;
- c) farmacistul trebuie să-i spună bolnavului că medicamentul este foarte eficient: „DVS singur o să Vă convingeți de aceasta”.

Situația 3. Un bolnav s-a adresat în farmacie cu rugămintea să i se elibereze Extract de Odolean în comprimate. Farmacistul i-a răspuns că Extract de odolean în comprimate nu este în farmacie, dar este tinctură de Odolean. Bolnavul se revoltă: „O oră în urmă DVS ați eliberat de comprimate de Odolean vecinului meu – invalid de război. De ce pentru el este acest medicamente, iar pentru mine nu este?! Eu, ca și el, lucrez la uzină, lucrez bine, am distincții, ș.a.m.d... Care trebuie să fie reacția farmacistului?

Răspuns:

- a) farmacistul îi lămurește bolnavului că acțiunea tincturii de Odolean și a extractului de Odolean sunt identice;
- b) farmacistul îl lămurește bolnavului că deservirea invalizilor de război este prioritară și că ei se bucură pe drept de această prioritate;
- c) farmacistul îi eliberează bolnavului medicamentul solicitat din rezerva pentru invalizii de război;
- d) farmacistul nu-i eliberează bolnavului nici un medicamente

Varianta 5:

Situația 1. Farmacistul închide farmacia, însă în acest moment la el se adresează o doamnă cu un copil bolnav în brațe și roagă farmacistul să-i elibereze medicamentul prescris copilului bolnav. Din practică farmacistul știe că dacă va deschide farmacia, vor mai intra și alți vizitatori și atunci el va fi nevoit să se rețină mai mult timp la serviciu. Care trebuie să fie decizia farmacistului?

Răspuns:

- a) farmacistul refuză să elibereze medicamentul prescris copilului bolnav;
- b) farmacistul deschide ușa, invită mama cu copilul, după ea încuie ușa, eliberează medicamentul pentru copilul bolnav și conduce mama cu copilul până la ieșirea de rezervă, atenționând-o ca altă dată să nu vină la momentul închiderii farmaciei;

c) farmacistul eliberează medicamentul cu o urare de însănătoșire grabnică a copilului.

Situația 2. O bătrână bolnavă a adus pentru farmacist „ei” câteva plăcinte preparate de ea – ca semn de mulțumire și recunoștință pentru munca nobilă pe care o exercită farmacistul. Cum va proceda farmacistul?

Răspuns:

a) farmacistul refuză să primească de la bătrânică plăcintele, apreciind acestea ca mită;

b) farmacistul ia plăcintele de la bătrânică, mulțumindu-i cu amabilitate.

Situația 3. În farmacie s-a adresat o bolnavă cu rețetă pentru picături auriculare (alcoolice). Medicamentul a fost preparat și eliberat, iar rețeta a fost reținută în farmacie, lămurindu-i bolnavei că pentru a mai prepara o dată aceste medicamente va fi necesară o nouă rețetă. Peste câteva zile bolnava a venit iarăși și la farmacie după aceleași picături auriculare, prezentând „signatura” (copia rețetei). Farmacistul i-a lămurit că e necesară o nouă rețetă, iar bolnava a declarat că nu se poate duce de fiecare dată la medic după rețetă și a insistat ca să i se prepare medicamentul în baza semnăturii, manifestând nemulțumire pentru refuz. În ce constă neajunsul conducătorului acestei farmacii?

Răspuns:

a) farmacistul nu trebuie să prepare și să elibereze picăturile auriculare pe bază de semnătură;

b) farmacistul o va trimite pe bolnavă să citească „Fișa informațională”, în care se indică regulile de eliberare a soluțiilor alcoolice;

c) farmacistul îi propune bolnavei alte picături auriculare (nealcoolice), pentru care nu este necesară o nouă rețetă, coordonând acest fapt cu medicul prescriptor;

d) farmacistul a preparat și a eliberat picăturile auriculare alcoolice fără o nouă rețetă.

Varianta 6:

Situația 1. Bolnavul a intrat în farmacie într-o stare veselă, el nu prea credea în gravitatea bolii pe care a diagnosticat-o medicul. A luat medicamentul prescris de medic, afirmând: „Îl voi primi pentru orice eventualitate, însă el mie nu-mi trebuie, deoarece eu parcă nu am

probleme de sănătate”. E acțiuni psihoterapeutice ar trebuie să aplice farmacistul față de acest bolnav?

Răspuns:

- a) farmacistul îi spune bolnavului despre necesitatea de a avea o atitudine serioasă față de sănătate;
- b) farmacistul ia legătura telefonică cu medicul curant, discută cu el despre acest pacient în prezența pacientului;
- c) farmacistul deservește pacientul fără a ține seama de optimismul pe care îl manifestă.

Situația 2. Bolnavul cu rețeta de la medic îl întreabă pe farmacist: „Vă rog sa-mi spuneți, acest medicament se folosește în caz de cancer?” Farmacistul răspunde succint: „Nu”.

Răspuns:

- a) farmacistul nu trebuie să concretizeze acțiunea medicamentului, legându-l de o singură boală;
- b) farmacistul trebuie să-i explice pacientului că acest medicament se folosește la tratamentul mai multor maladii. El este antidoloros;
- c) înțelegând că în întrebarea pacientului se ascunde frica, farmacistul trebuie să-i acorde o atenție mai mare, dar nu să răspundă univoc, aici trebuie aplicată „minciuna curativă”.

Situația 3. Bolnavul s-a adresat în farmacie cu rețeta pentru Biseptol-120, dar în farmacie nu era această doză, însă era Biseptol-480. Farmacista a eliberat Biseptol-480, lămurindu-i bolnavului că trebuie de administrat câte $\frac{1}{4}$ din comprimat. Bolnavul a depus o plângere pe faptul că în farmacie lui i-a fost majorată doza de 4 ori. Care este vina farmacistului?

Răspuns:

- a) farmacistul nu are nici o vină;
- b) farmacistul trebuia să-l invite pe bolnav ca ei împreună să calculeze doza;
- c) farmacistul ar fi trebuit să-l invite pe administratorul de serviciu pentru confirmarea corectitudinii calculelor dozei;
- d) farmacistul nu trebuie să elibereze bolnavului Biseptol-480.

Rezolvarea problemei

Răspunsul corect	Argumente
Varianta _____ situația 1	
Varianta _____ situația 2	

Răspunsul corect	Argumente
Varianta _____ situația 3	

Concluziile și sugestiile studentului:

Semnătura profesorului _____

7. DEONTOLOGIA RELAȚIILOR FARMACIST-MEDIC

Scopul lucrării: A însuși esența și conținutul relațiilor farmacist-medic și alți lucrători medicali, a cunoaște domeniile de comunicare farmacist-medic în vederea obținerii beneficiilor pentru sănătatea pacientului.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință.

Durata: 90 min, inclusiv 45 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Medicina și farmacia-părți componente ale sistemului de sănătate.
2. Scopul comun al medicului și farmacistului în diverse situații și condiții.
3. Armonizarea relațiilor farmacist-medic.
4. Principiile relațiilor farmacist-medic.
5. Expertiza prescripțiilor medicale prin prisma relațiilor medic-farmacist.
6. Farmacistul – clinician , rolul i relațiile lui în echipa medicală.

Teme pentru prezentări în cadrul conferinței :

- 7.1. Etapele relațiilor farmacist-medic și caracteristica lor.
- 7.2. Colaborarea farmacist-medic în interesul pacientului.
- 7.3. Activitatea farmacistului-clinician în IMS.
- 7.4. Activitatea farmacistului-clinician în cadrul farmaciei comunitare.

Problemă pentru rezolvare de sine stătătoare

La adresarea pacientului în farmacie cu rețeta de la medic, farmacistul de la prima masă a depistat unele erori/neconformități/ dificultăți, în rezultatul cărui fapt a hotărât să telefoneze medicul prescriptor în prezența pacientului

pentru a soluționa problema apărută.

Propuneți algoritmul discuției telefonice farmacist-medic în vederea soluționării problemei situaționale, ținând cont de necesitatea respectării principiilor etico-deontologice în relațiile farmacist-medic:

Varianta 1: În rețetă este prescris un medicament nou, care nu este inclus în Nomenclatorul de Stat al Medicamentelor, astfel – nu este înregistrat în Republica Moldova.

Varianta 2: În rețetă sunt prescrise 4 medicamente, dintre care două pot interacționa între ele în cazul administrării concomitente, prezentând astfel un pericol pentru sănătate.

Varianta 3: Medicamentul prescris lipsește temporar în farmacie, dar va fi prezent și disponibil în 2-3 zile.

Varianta 4: În rețetă este indicată o doză majorată de 2 ori în raport cu doza recomandată (în SPC), dar indicația respectivă a medicului este absentă.

Varianta 5: Prescripția magistrală a medicului reprezintă o incompatibilitate chimică.

Varianta 6: Rețeta pentru un medicament compensat (foarte scump) este prescrisă NU pe formularul aprobat de MS. Pacientul a fost informat de către medic că medicamentul este compensat..

Rezolvarea problemei

Algoritmul discuției telefonice farmacist-medic

8. DEONTOLOGIA RELAȚIILOR FARMACIST – FARMACIST – COLECTIV

Scopul lucrării: A însuși esența și conținutul relațiilor farmacist-farmacist, farmacist-colectiv, farmacist-conducător, farmacist-societate.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință.

Durata: 90 min, inclusiv 45 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Rolul comunicării farmacist – farmacist – colectiv în schimbul de informație.
2. Aspecte de percepție în comunicarea farmacist – farmacist – colectiv.
3. Prevenirea conflictului în relațiile farmacist – farmacist – colectiv.
4. Relațiile farmacist – farmacist-diriginte.
5. Farmacistul-diriginte – factor de consolidare și de asigurare a eficienței unui colectiv.
6. Relațiile farmacist – colectiv – societate.

Teme pentru prezentări în cadrul conferinței

- 8.1. Principii de bază ale relațiilor farmacist – farmacist – colectiv.
- 8.2. Relațiile farmacist – farmacist în diverse întreprinderi farmaceutice.
- 8.3. Relațiile profesionale ale farmacistului prin prisma cercetărilor de elaborare și promovare a noilor medicamente.
- 8.4. Particularitățile relațiilor farmacist – colectiv – conducător.

Problemă pentru rezolvare de sine stătătoare

La adresarea pacientului în farmacie cu rețeta de la medic, analizați situația conflictuală/riscantă sau tensionată apărută în activitatea farmacistului/farmacisților/ colectivului farmaceutic și propuneți algoritmul de soluționare

cu aplicarea normelor de etică și deontologie farmaceutică:

Varianta 1: Tânărul specialist farmacist angajat în funcția de farmacist la prima masă, refuză, la indicația insistentă a șefului de secție, să se implice în activitățile orientate spre majorarea volumului vânzărilor, motivând refuzul său prin faptul că activitățile propuse sunt împotriva beneficiilor pentru sănătatea omului.

Varianta 2: Farmacistul secției de preparare a medicamentelor extemporale – responsabil de coordonarea – consultanța asistenților-farmacisti manifestă, în relațiile cu cei consultați, atitudine necolegială: îngâmfare, ton ridicat, înjosire și alte neconformități.

Varianta 3: Farmacistul secției „Marketing” a întreprinderii de fabricație a medicamentelor posedă grad științific de dr. șt. farm., în baza cărui fapt manifestă un comportament prin care se contrapune în relațiile cu colectivul acestei secții.

Varianta 4: Din cauza neacceptării concurenței neloiale promovate de către conducerea rețelei de farmacii comunitare „F”, farmacistul-diriginte al farmaciei „F-13” se fală în relații tensionate cu conducătorul rețelei. Din această cauză, întregul colectiv al farmaciei „suferă” economic.

Varianta 5: Farmacistul secției „Forme industriale” se află în relații de rudenie cu farmacistul-diriginte. Toate discuțiile din cadrul colectivului secției „se transmit” farmacistului-diriginte. Situația în colectivul secției devine din ce în ce tot mai tensionată.

Varianta 6: Farmacistul-diriginte al unei farmacie comunitare nu acceptă să găsească „limbă comună” cu farmacistul-inspector, din care cauză orice control se finalizează cu amenzi din ce în ce mai mari. Întregul colectiv al farmaciei suferă „economic”, dar și moral.

Rezolvarea problemei

Algoritmul soluționării situaționale

Concluziile și sugestiile studentului:

Semnătura profesorului _____

9. PROBLEME SITUAȚIONALE ÎN DEONTOLOGIA FARMACEUTICĂ

Scopul lucrării: Familiarizarea cu tipurile problemelor situaționale caracteristice pentru diverse întreprinderi farmaceutice. Integrarea cunoștințelor obținute în domeniul prestării serviciului farmaceutic esențial „promovarea modului sănătos de viață” cu principiile DF.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință.

Durata: 180 min, inclusiv 90 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală:

1. Noțiunea „probleme deontologice”.
2. Clasificarea problemelor situaționale în deontologie farmaceutică.
3. Particularitățile situaționale deontologice în diverse tipuri de activitate farmaceutică.
4. Situații de conflict și prevenția lor.
5. Analiza satisfacției vizitatorului farmaciei privind serviciile prestate și comportamentul farmacistului.
6. Situații conflictuale în colectivul farmaceutic.

Teme pentru prezentări în cadrul conferinței

- 9.1. Condiția de reclamații și sugestii: aspecte legale și analitice.
- 9.2. Factori ce condiționează apariția situațiilor conflictuale în deontologia farmaceutică.
- 9.3. Cercetări de evidențiere a problemelor situaționale în deontologia farmaceutică.
- 9.4. Modalități de prevenire a declanșării problemelor de origine deontologică în activitatea farmaceutică.

Problemă pentru rezolvare de sine stătătoare

Efectuați interviu vizitatorilor unei farmacie comunitate și evidențiați gradul satisfacției/insatisfacției lor de calitatea deservirii de către farmaciștii de la prima masă, conform următoarei scheme:

1. Salut. Prezentarea.
2. Sunteți satisfăcut/ă de calitatea deservirii DVS în această farmacie?
 Da Nu
3. Dacă „da”, ce va plăcut? _____

4. Dacă „nu”, ce nu va plăcut? _____

5. Propuneți o notă de apreciere a calității deservicii DVS de la +1 la +5 puncte (apreciere pozitivă) sau de la -1 la -5 puncte (apreciere negativă).

Fiecare student va interviua cel puțin 20 vizitatori ai farmaciei:

Varianta 1: Farmacia Familiei;

Varianta 2: Farmacia Felicia;

Varianta 3: Farmacia Orient;

Varianta 4: Farmacia Hippocrates;

Varianta 5: Farmacia Elodi;

Varianta 6: Centrul Farmaceutic Universitar „Vasile Procopișin”;

Echipele de studenți conform variantelor vor pregăti câte o scurtă prezentare cu rezultatele totalizatoare obținute în urma interviuării:

- ◆ numărul total de persoane interviuate - _____, inclusiv: satisfăcute - _____, (____%), nesatisfăcute - _____, (____%),
- ◆ argumentele satisfacției (nr. _____, ____%): _____

- ◆ argumentele insatisfacției (nr. _____, ____%): _____

◆ nota medie pe farmacie: _____

Pe rezultatele prezentate de către fiecare grupă (pe variante) se inițiază discuți și propuneri de remediere.

Rezolvarea problemei

Propunerea studentului:

Concluziile și sugestiile studentului:

--

Semnătura profesorului _____

10. RESPONSABILITATEA PROFESIONALĂ A FARMACISTULUI

Scopul lucrării: Obținerea deprinderilor de autoapreciere a aptitudinilor de comunicare profesională și aprecierea gradului de responsabilitate pentru nerespectarea normelor de etică și deontologie profesională a farmacistului.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință.

Durata: 180 min, inclusiv 90 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Tipuri de responsabilitate profesională a farmacistului.
2. Autoevaluarea activității profesionale a farmacistului.
3. Responsabilitatea pentru încălcarea normelor etico-deontologice în activitatea farmaceutică, în diverse țări.
4. Analiza comparativă a responsabilității profesionale a farmacistului: MD, RO și alte țări.
5. Norme de responsabilitate profesională a farmacistului cuprinse în legislația farmaceutică națională.

Teme pentru prezentări în cadrul conferinței

- 10.1. Drepturile și responsabilitățile profesionale ale farmacistului.
- 10.2. Locul și rolul DF în standardele de prestare a serviciilor farmaceutice.
- 10.3. Responsabilitatea profesională a farmacistului în diverse țări.
- 10.4. Factorii ce influențează responsabilitatea profesională a farmacistului.

Problemă pentru rezolvare de sine stătătoare

Examinați cu rigurozitate actul oficial (Lege, Cod, Statut, Regulament, etc. – vezi actele în vigoare) prin care se legalizează norme de responsabilitate profesională (inclusiv farmaceutică) și selectați normele concrete care

prevăd responsabilități în activitatea farmacistului:

Varianta 1: Legea cu privire la activitatea farmaceutică 1456/1993.

Varianta 2: Legea cu privire la medicamente 1409/1997.

Varianta 3: Codul contravențional – legea 218/2008.

Varianta 4: Codul penal 985/2002.

Varianta 5: Codul deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului – HG RM 192/2017.

Varianta 6: Statutul AFRM

Rezolvarea problemei

Denumirea actului legal, nr., data	
Norme de responsabilitate profesională a farmacistului:	

Concluziile și sugestiile studentului:

--

Semnătura profesorului _____

11. CODUL DE CONDUITĂ AL ÎNTRINDERII FARMACEUTICE

Scopul lucrării: Însușirea conținutului codului de conduită (etico-deontologică) al întreprinderii farmaceutice; a principiilor elaborare/ aprobare; a modalităților de integrare a normelor legale cu principiile etico-deontologice, a măsurilor de respectare a prevederilor codului de conduită.

Forma de instruire: lucrare practică, conferință.

Durata: 90 min, inclusiv 45 min. – conferință.

Unități de conținut pentru pregătire individuală

1. Repere globale ale codurilor de conduită.
2. Repere naționale privind elaborarea codurilor de conduită.
3. Codul de conduită al întreprinderii farmaceutice.
4. Corelația codului de conduită al întreprinderii farmaceutice cu codurile etico-deontologice profesionale.
5. Etapele de elaborare – implementare a codului de conduită al întreprinderii farmaceutice.

Teme pentru prezentări în cadrul conferinței

- 11.1. Codul de conduită: Aspecte juridice și etico-deontologice.
- 11.2. Analiza comparativă a codului deontologic al farmacistului din Republica Moldova cu coduri deontologice din diverse țări.
- 11.3. Conținutul Codului de conduită al întreprinderii farmaceutice în raport cu codul deontologic.
- 11.4. Declarația membrilor colectivului întreprinderii farmaceutice în raport cu Codul de conduită.

Problemă pentru rezolvare de sine stătătoare

Elaborați proiectul unui Cod de conduită pentru întreprinderea farmaceutică:

Varianta 1: Farmacia comunitară urbană

Varianta 2: Farmacia comunitară rurală

Varianta 3: Depozitul farmaceutic

Varianta 4: Fabrica de medicamente

Varianta 5: Laboratorul de microproducție farmaceutică

Varianta 6: Farmacie a instituției medico-sanitare

Rezolvarea problemei

Concluziile și sugestiile studentului:

--

Semnătura profesorului _____

Totalizare 2. PE TEMELE 6 - 11.

Studentii vor prezenta rezolvarea problemelor pentru temele 6-11 și vor răspunde la 2 întrebări conform unităților de conținut pentru pregătirea individuală la temele respective.

UNITĂȚI DE CONȚINUT RECOMANDATE PENTRU EVALUAREA FINALĂ

1. Definițiile: Morală, etică, deontologie și corelația dintre ele.
2. Importanța științifico-practică a deontologiei farmaceutice.
3. Datoria – categorie principială a deontologiei profesionale.
4. Rolul deontologiei farmaceutice în realizarea misiunii farmacistului.
5. Definiția și conținutul eticii și bioeticii farmaceutice.
6. Principiile eticii farmaceutice.
7. Funcțiile eticii farmaceutice.
8. Direcții de dezvoltare a eticii și deontologiei farmaceutice.
9. Principiile deontologiei farmaceutice.
10. Corelația dintre principiile Cartei Farmaceutice Europene și cele ale deontologiei farmaceutice.
11. Aplicarea principiilor deontologiei farmaceutice în prestarea serviciilor farmaceutice.
12. Calități necesare farmacistului pentru aplicarea eficientă a principiilor deontologiei farmaceutice.
13. Așteptările pacienților în urma serviciilor farmaceutice prestate în farmacie.
14. Norme de drept ce impun respectarea principiilor etico-deontologice în activitatea farmaceutică.
15. Promovarea umanismului în normele de drept medico-farmaceutic.

16. Drepturi și obligațiuni ale cetățenilor Republicii Moldova în domeniul sănătății.
17. Cerințe psihologice față de personalitatea farmacistului.
18. Psihologia comportamentală a consumatorului de medicamente.
19. Principiile colaborării farmacistului cu pacientul.
20. Complanța și aderența în activitatea farmacistului la „prima masă”.
21. Algoritmul comunicării farmacist-pacient.
22. Rolul farmacistului în educația consumatorului de medicamente.
23. Scopul comun al medicului și farmacistului în diverse situații și condiții.
24. Principiile relațiilor farmacist-medic.
25. Expertiza prescripțiilor medicale prin prisma relațiilor medic-farmacist.
26. Activitatea farmacistului-clinician în instituția medico-sanitară spitalicească.
27. Activitatea farmacistului-clinician în cadrul farmaciei comunitare.
28. Principii de bază ale relațiilor farmacist – farmacist – colectiv.
29. Relațiile farmacist – farmacist în diverse întreprinderi farmaceutice.
30. Prevenirea conflictului în relațiile farmacist – farmacist – colectiv.
31. Relațiile farmacist – farmacist-diriginte.
32. Relațiile profesionale ale farmacistului prin prisma cercetărilor de elaborare și promovare a noilor medicamente.
33. Clasificarea problemelor situaționale în deontologie farmaceutică.
34. Particularitățile situaționale deontologice în diverse tipuri de activitate farmaceutică.
35. Situații conflictuale în colectivul farmaceutic.
36. Factori ce condiționează apariția situațiilor conflictuale în deontologia farmaceutică.
37. Modalități de prevenire a declanșării problemelor de origine deontologică în activitatea farmaceutică.

38. Drepturile și responsabilitățile profesionale al farmacistului.
39. Norme de responsabilitate profesională a farmacistului cuprinse în legislația națională.
40. Factorii ce influențează responsabilitatea profesională a farmacistului.
41. Analiza comparativă a responsabilității profesionale a farmacistului Republica Moldova ⇔ România.
42. Codul de conduită al întreprinderii: aspecte juridice și etico-deontologice.
43. Repere globale a codurilor de conduită.
44. Repere naționale privind elaborarea codurilor de conduită.
45. Codul de conduită al întreprinderii farmaceutice.
46. Etapele de elaborare - implementare a codului de conduită al întreprinderii farmaceutice.

BIBLIOGRAFIE

A. Obligatorie:

1. Safta Vladimir, Brumărel Mihail, Ciobanu Nadejda, Aduji Stela Management și Legislație farmaceutică. Chișinău: FEP „Tipografia centrală”, 2011, pp. 530-538. ISBN 978-997553-117-7.
<https://library.usmf.md/sites/default/files/2018-10/14.pdf>
2. Safta Vladimir, Brumărel Mihail, Aduji Stela, Bezverhni Zinaida. Farmacie socială. Chișinău: FEP “Tipografia centrală”, 2011. 376 p. ISBN 978-9975-78-999-8. <https://library.usmf.md/sites/default/files/2018-10/5.pdf>
3. Reglementarea activității farmaceutice în Republica Moldova. Chișinău “Vector”, 2007. Codul deontologic al farmaciștilor din Republica Moldova. pag. 553-555. <https://farmaciesociala.usmf.md/wp-content/blogs.dir/168/files/sites/168/2014/05/Codul-deontologic.pdf>
4. Carta Farmaciei Europene.
https://farmaciesociala.usmf.md/sites/default/files/inline-files/Charter%20of%20European%20Pharmacy_0.pdf

B. Suplimentară

5. Ețco Constantin, Fornea Iuliana, Davidescu Elena, et al. Psihologia generală. Suport de curs. Chișinău. CEP Medicina. 2007, 366 p. ISBN 978-9975-9528-4-2. <https://library.usmf.md/sites/default/files/2018-10/54.pdf>
6. Tintiuc Dumitru, Raevschi Mihail, Spinei Larisa et al. Etica și deontologia medicală (Materiale didactice). Chișinău: CEP Medicina, 2007, 223 p. ISBN 978-9975-918-19-0.
<https://library.usmf.md/sites/default/files/2020->

<12/Etica%20si%20deontologia%20medicala%202007.pdf>

7. Codul deontologic al farmacistului. Colegiul farmaciștilor din România, 2005.
[https://www.colegfarm.ro/userfiles/file/Ultima forma Codului de deontologie a farmacistului.pdf](https://www.colegfarm.ro/userfiles/file/Ultima%20forma%20Codului%20de%20deontologie%20a%20farmacistului.pdf)
8. Code of Ethics for Pharmacists and Pharmacy Technicians. Royal Pharmaceutical Society of Great Britain, London, 2007.
<https://www.slideshare.net/arijabuhaniyeh/code-of-ethics-for-pharmacists-and-pharmacy-technicians>
9. Code of Ethics for the Pharmaceutical Profession, Pharmacy Council, Malta.
<https://healthservices.gov.mt/en/regcounc/pharmcouncil/Documents/code.pdf>
10. Карева Н.Н, Марченко Е.А. Вопросы этики и деонтологии М.: Медицина 2000. – 482 с.
11. Suport curs „Noțiuni de psihologie, etică și deontologie farmaceutică”
http://www.academia.edu/31350159/Suport_curs_Notiuni_de_psihologie_deontologie_si_etica_farmaceutica
12. Prelegeri la disciplina „Deontologie farmaceutică”.
13. Surse „Internet” la tema respectivă.

C. Acte normative

14. Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136130&lang=ro#
15. Declarația universală nr. 12 a drepturilor omului din 10.12.1948.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro
16. Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei: Convenția privind drepturile omului și biomedicina. Seria tratate europene nr. 164. Oveido 04.04.1997.
http://ceea.usv.ro/legislatie/6_Conventia_pt_protectia_drepturilor_omului.pdf
17. Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene. 2012/C; 326/02.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT>
18. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002.
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138778&lang=ro#

19. Codul contravențional al Republicii Moldova. Legea nr. 218-XVI din 24.10.2008. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136060&lang=ro#
20. Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116 din 19.07.2018. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138842&lang=ro#
21. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139905&lang=ro
22. Legea ocrotirii sănătății nr. 411-XII din 28.03.1995. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119465&lang=ro
23. Legea cu privire la activitatea farmaceutică nr. 1456-XII din 25.05.1993. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138722&lang=ro#
24. Legea cu privire la medicamente nr. 1409 din 17.12.1997. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138723&lang=ro#
25. Legea cu privire la exercitarea profesiei de medic nr. 264-XVI din 27.10.2005. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133165&lang=ro#
26. Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului nr. 263-XVI din 27.10.2005. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=133163&lang=ro#
27. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 192 din 24.03.2017 cu privire la aprobarea Codului deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=98572&lang=ro
28. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 944 din 03.10.2018 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la promovarea etică a medicamentelor. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=109122&lang=ro

